

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії **Панасюк Іван Сергійович**, 1997 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році Київський національний торговельно-економічний університет за спеціальністю «Маркетинг», освітня програма «Маркетинг менеджмент», аспірант денної форми навчання Державного податкового університету (м. Ірпінь, Київська обл.), виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «26» березня 2026 року № 382, у складі:

Голови разової
спеціалізованої вченої ради –

Василя Топчія, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, директора навчально-наукового інституту права Державного податкового університету

Рецензентів –

Олександра Колба, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України професора кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Ігоря Грицюка, кандидата юридичних наук, професора професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету

Офіційних опонентів –

Софії Лихової, доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального права і процесу Національного університету «Київський авіаційний інститут»

Ольги Кришевич, доктора юридичних наук, професора, т. в. о. завідувача кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ,

на засіданні «20» травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Панасюку Івану Сергійовичу** на підставі публічного захисту дисертації «Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері діяльності кредитних спілок в Україні» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник кандидат юридичних наук **Любавіна Вікторія Петрівна**, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного

податкового університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, які відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та практичних проблем запобігання кримінальним правопорушенням у сфері діяльності кредитних спілок в Україні, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше розроблено комплекс заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері діяльності кредитних спілок, що ґрунтується на системі кримінально-правових норм, які регламентують відповідальність за правопорушення у сфері надання фінансових послуг, узагальнених кримінологічних характеристиках (кількісні, якісні показники злочинності; детермінанти їх вчинення; особливості особи правопорушника), а також на диференційованих заходах реагування на загальносоціальному та спеціально-кримінологічному рівнях, із визначенням і впровадженням у діяльність уповноважених інституцій комплексу науково обґрунтованих інструментів (управлінських рішень, методик, практичних рекомендацій), спрямованих на системний моніторинг небанківського фінансового сектору, виявлення та усунення (нейтралізацію, мінімізацію або послаблення негативного впливу) криміногенних чинників і забезпечення на цій основі ухвалення уповноваженими суб'єктами ефективних запобіжних правових й регуляторних рішень; визначено специфічні прояви протиправного використання кримінальних протиправних технологій у діяльності кредитних спілок: формування стійкого злочинного осередку всередині або навколо кредитної спілки, залучення посадових осіб і пов'язаних осіб до протиправної діяльності, використання закритих каналів комунікації; маскуванню незаконної фінансово-господарської діяльності шляхом створення пов'язаних або фіктивних суб'єктів, підроблення фінансової та звітної документації, використання іноземних юрисдикцій усупереч встановленим обмеженням; використання кредитних продуктів і внутрішніх фінансових операцій кредитної спілки як інструментів прикриття для легалізації (відмивання) доходів та незаконного виведення активів; перетворення акумульованих коштів членів кредитної спілки у ліквідні ресурси з порушенням цільового призначення; корупційне забезпечення протиправної діяльності та приховане інформаційно-технічне супроводження з метою уникнення державного нагляду й контролю; запропоновані стратегічні напрями мінімізації криміногенних ризиків і загроз у сфері діяльності кредитних спілок із практичною реалізацією в Концепції забезпечення безпеки кредитних спілок до 2035 р., спрямовані на формування кримінологічно безпечного середовища функціонування таких фінансових установ, захист прав і законних інтересів споживачів фінансових послуг, забезпечення фінансової стабільності держави в умовах воєнного стану, виявлення порушень і відшкодування завданої шкоди шляхом упровадження ризик-орієнтованої моделі регулювання та нагляду,

реалізації кримінологічних заходів запобігання порушенням; науково доведено доцільність нормативно-правового регулювання управління фінансовими ризиками та захисту активів в діяльності кредитних спілок; прийняття Закону України «Про запобігання правопорушенням у небанківському фінансовому секторі та фінансові розслідування» й формування інституту фінансових детективів, підзвітних НБУ, з наданням їм повноважень щодо виявлення правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок шляхом проведення контрольно-аналітичних і ревізійних заходів із подальшим інформуванням правоохоронних органів за підслідністю; упровадження регіональних міжвідомчих робочих груп за участю кредитних спілок на базі їх професійних об'єднань із завданнями координації взаємодії з правоохоронними органами, обміну апробованими практиками фінансового контролю, аналізу звітності з метою виявлення фінансових зловживань.

За свої змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 6 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Панасюк І. С. Детермінанти скоєння кримінальних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок. *Правова позиція*. 2025. № 1(46). С. 77–81. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2025/1/16.pdf>.

2. Панасюк І. С. Надання фінансових послуг кредитними спілками в Україні як об'єкт кримінологічного дослідження. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. Вип. 2. С. 871–876. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/04/130.pdf>.

3. Панасюк І. С. Характеристика осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення у сфері діяльності кредитних спілок. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 3. Ч. 2. С. 266–272. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/06/69-1.pdf>.

4. Панасюк І. Детермінанти, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок. *Наше право*. 2026. № 1. С. 80–86. URL: https://nashe-pravo.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/archive/NP-2026-1/NP_2026_1_080.pdf.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор **Лихова Софія Яківна**, завідувач кафедри кримінального права і процесу Національного університету «Київський авіаційний інститут», надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.1. дисертації достатньо ґрунтовно охарактеризований правовий статус кредитних спілок як небанківських фінансових установ та окреслені основні етапи генезису законодавства у сфері їх діяльності. Водночас у роботі, на думку опонента, недостатньо чітко простежено причинно-наслідковий зв'язок між історичною еволюцією кредитної кооперації, особливостями нормативно-правового регулювання діяльності кредитних спілок у період незалежності України та сучасним станом їх криміналізації. Зокрема, потребує більш розгорнутого обґрунтування думка, що саме кримінальні протиправні зловживання стали одним із ключових чинників, які зумовили нездатність кредитних спілок набути статусу ефективного механізму фінансового забезпечення реального сектору економіки, особливо в умовах реформування небанківського фінансового сектору та запровадження воєнного стану.

2. У дисертації здійснена детальна класифікація кримінальних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок залежно від способу їх вчинення з посиланням на відповідні статті Кримінального кодексу України, що загалом заслуговує на позитивну оцінку. Водночас, на думку опонента, потребує додаткового методологічного обґрунтування обраний критерій групування. Крім того, доцільним видається більш чітке розкриття зв'язку між зазначеними складами кримінальних правопорушень та специфікою кооперативної моделі діяльності кредитних спілок.

3. У дисертації наведений ґрунтовний аналіз стану та тенденцій кримінальних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок (підрозділ 2.1), що дозволило авторові встановити домінування шахрайства як найбільш поширеного виду посягань. Водночас, на думку опонента, окремі кількісні показники потребують додаткового уточнення з точки зору джерел їх отримання та методики узагальнення. Крім того, дискусійним видається питання співвідношення об'єктивних причин зменшення кількості офіційно виявлених кримінальних правопорушень і суб'єктивних факторів, пов'язаних із недоліками діяльності керівництва кредитних спілок, правоохоронних органів та регулятора, а також впливу воєнного стану на зазначені процеси.

4. У підрозділі 3.1 дисертації запропонована розгорнута система загальносоціальних заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері діяльності кредитних спілок, що охоплює фінансово-економічні, організаційні, інституційні та технологічні напрями розвитку небанківського фінансового сектору. Однак, потребує додаткового уточнення питання

поетапності впровадження запропонованих ініціатив, зокрема в умовах воєнного стану та обмежених фінансових і кадрових ресурсів держави.

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор **Кришевич Ольга Володимирівна**, т. в. о. завідувача кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У дисертації запропоновано авторський підхід до розуміння кримінальних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок (підрозділ 1.2). Водночас, на думку опонента, у роботі потребує додаткового уточнення питання структурної єдності та внутрішньої диференціації зазначеної групи кримінальних правопорушень. Зокрема, не до кінця зрозуміло, яким чином співвідносяться основні склади кримінальних правопорушень, безпосередньо пов'язані з наданням фінансових послуг кредитними спілками, та споріднені (супутні) кримінальні правопорушення у сфері службової й професійної діяльності посадових осіб і пов'язаних осіб таких установ. Крім того, доцільним видається більш чітке обґрунтування виділення безпосереднього об'єкта посягання, а також розкриття впливу латентності, прогалин у внутрішніх процедурах управління й контролю та нечіткої регламентації повноважень на формування криміногенної ситуації у сфері діяльності кредитних спілок.

2. Результати проведеного аналізу свідчать, що детермінанти кримінальних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок мають системний, багаторівневий та відтворювальний характер, формуючись під сукупним впливом низки чинників (підрозділ 2.2 дисертації). У сукупності такі детермінанти зумовлюють необхідність переорієнтації державної політики з переважно реактивного реагування на превентивний кримінологічний вплив, що має бути спрямований на підвищення фінансової стійкості кредитних спілок. Водночас, у потребує більш чіткого уточнення ступень впливу кожної з виділених груп факторів на формування криміногенної ситуації саме у сфері діяльності кредитних спілок. Крім того, дискусійним видається питання практичної реалізації запропонованого комплексного підходу до забезпечення безпеки вкладів членів кредитних спілок.

3. У дисертації обґрунтовано визначено регуляторну діяльність Національного банку України як один із ключових спеціально-кримінологічних заходів запобігання кримінальним правопорушенням у сфері діяльності кредитних спілок. Водночас, у роботі потребує додаткового уточнення кримінологічна складова наглядових повноважень Національного банку України з огляду на те, що регулятор за своїм правовим статусом не є суб'єктом кримінального переслідування. Крім того, дискусійним видається питання практичної реалізації ризик-орієнтованого підходу саме як інструменту раннього виявлення криміногенних ризиків.

4. Інформаційно-аналітична діяльність відіграє ключову роль у

запобіганні кримінальним правопорушенням у сфері діяльності кредитних спілок, оскільки забезпечує системний, науково обґрунтований підхід до збору, обробки та аналізу відомостей про фінансові операції, управлінські рішення, поведінку суб'єктів та криміногенні ризики у небанківському фінансовому секторі. У дисертації обґрунтовано визначено інформаційно-аналітичне забезпечення як ключовий напрям спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням у сфері діяльності кредитних спілок, з акцентом на аналітично керовану модель безпекової діяльності. Водночас, потребує більш чіткого окреслення механізми отримання, обміну та використання інформації, зокрема з урахуванням обмежень, пов'язаних із захистом персональних даних, банківської та фінансової таємниці. Крім того, дискусійним видається питання практичної імплементації запропонованих інструментів аналітичної діяльності у діяльність правоохоронних органів.

Рецензент – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Колб Олександр Григорович**, професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. Суспільна небезпека будь-якого кримінального правопорушення значною мірою визначається характеристиками і властивостями особи злочинця. Автором надано кримінологічну характеристику особи правопорушника у сфері діяльності кредитних спілок, що дало змогу окреслити типові ознаки, а також здійснена їх систематизація на внутрішні, юридичні особи-члени кредитної спілки, зовнішні, регулятор та інші – асоційовані; посередницькі. Під час, прилюдного захисту, бажано було б надати характеристику асоційованим та посередницьким учасникам кредитної кооперації.

2. У дисертації аргументовано звертається увага на фрагментарність функцій запобігання кримінальним правопорушенням у небанківському фінансовому секторі, зокрема у сфері діяльності кредитних спілок, а також на відсутність цілісного інституційного механізму координації дій між регулятором і правоохоронними органами. Тому, дискусійною є пропозиція щодо створення спеціалізованої служби небанківських фінансових розслідувань, оскільки вона потребує додаткового обґрунтування з точки зору її місця в системі органів публічної влади, співвідношення повноважень із Національним банком України, органами досудового розслідування та іншими суб'єктами фінансового контролю.

Рецензент – кандидат юридичних наук, професор **Грицюк Ігор Васильович**, професор кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, надав позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.3 дисертації наведено огляд зарубіжного досвіду правового регулювання діяльності кредитних спілок. Водночас, потребує більш чіткого обґрунтування зв'язку між особливостями моделей регулювання

кредитних спілок і специфікою кримінально-правового та кримінологічного реагування на правопорушення у сфері їх діяльності. Крім того, дискусійною видається теза щодо доцільності прямої імплементації окремих іноземних підходів, зокрема криміналізації організації «фінансових кредитних пірамід» та впровадження моделі «колективної безпеки», без належного врахування особливостей національної правової системи України, стану розвитку небанківського фінансового сектору та умов його функціонування в період інтеграції до міжнародного фінансового простору.

2. У дисертації наведено детальний аналіз організованих форм кримінальних правопорушень у сфері діяльності кредитних спілок із виокремленням моделі так званих «фінансових кредитних пірамід» та розкриттям складної багаторівневої структури їх учасників. Водночас, потребує додаткового уточнення кримінологічний статус окремих категорій осіб, залучених до такої злочинної діяльності, зокрема асоційованих осіб, посередників та представників установ, членство в яких є формальною підставою участі у кредитній спілці. Окремого уточнення, на думку опонента, потребує й використання фіктивних суб'єктів господарювання, номінальних членів кредитних спілок, а також залучення працівників банківських установ і правоохоронних органів як способу маскуванню фінансово-кредитного шахрайства.

Голова ради – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Топчий Василь Васильович**, директор навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, без зауважень.

Любавіна Вікторія Петрівна, кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5(п'ять) членів ради,

«Проти» НЕМАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Івану Панасюку** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Василь ТОПЧИЙ

